

té molta més extensió, i és la que registren els altres diccs. (Bulbena, Vogel, *AlcM*) i Lab. 1839 escriu *àmach*, amb la definició que he donat a dalt.

L'he sentida pel Sud del País Valencià (a Pinet es planyien del gust amargant que donava a la mel d'algunes arnes, 1963); *AlcM* la localitza a Castelló de la Plana, Maestrat i Tortosa, en el Baix Empordà, i a Menorca, Eivissa (*BDC* I, 29) i algun punt de Mallorca; per al Priorat (Poboleda) també es registra *àmit* («pohen que les abelles dipositen dins el brescam per a menjar del poll», Pinyas, *BullCIPir.* de Terrassa II, 154) i a l'Albagés, no gaire lluny d'allà, a les Garrigues, em donaren la mateixa definició (si bé asseguraren insistentment que deien *ànic* i no pas *àmic*); però a la major part de Mallorca usen *ame* (Amen. 15 escriu *ama*), i es registra *àmet* en un poble d'aquesta illa i a Rojals (muntanyes de Prades).

Vaig donar l'assenyalament de les altres formes ibèriques i vaig suggerir l'etimologia del mot en el *DCEC* II, 874-5, en els termes que reproduiré alleugerint-los d'alguns detalls que ara i aquí poc interessarien. En castellà fou registrat primer pel dicc. cast.-anglès de Percivale, a. 1591 «*hamágo*: bees meate», o sigui 'aliment d'abelles'; Oudin (1607-16): «*hamaga* o *hamago*, certain miel qui est de mauvais goust: selon aucuns la mangeaille des abeilles» i «*hamagoso*: qui a le goust et saveur de ce miel»; manca en els altres dicc. antics, si bé Terreros (c. 1770) també dóna *ámago* i el *DACEsp.* ja el 1843 portava *ámago* amb la primera definició, grafia que les eds. del S. xx han canviat infundadament en *hámago*.

D'altra banda registra l'acc. «fastidío o náusea», explicable pel mal gust de la mel amb l'àmec, i que ja trobem en la dedicatòria de la segona part de *Don Quixote de la Mancha* «la priessa que de infinitas partes me dan a que le embíc, para quitar el *hámago* y la náusea que ha causado otro don Quixote, que con nombre de segunda parte se ha disfrazado». En el sentit propi figura en una *Declaración de las colmenas* (a. 1621) de l'aragonès Jaime Gil: «... la obra que las abejas pusieron fue muy mala y cargada de *ámagos* y calcañuelo». Avui és viu a molts llocs, almenys en les accs. secundàries i en el Sud d'Espanya: «sacar el *hámago* a otro: hacerle trabajar con exceso» (*AlcVencslada, Vocab. Andaluz*), i a Múrcia *vas a echar el ámago* 'vas a echar el quilo, vomitar mucho' (*vocab. de Lemus i Rmz. Xarrià*, mentre que Ga. Soriano hi posa la forma alterada *hágamo*). Del plural freqüent *los ámagos* s'ha extret una forma *sámago* «parte más blanda de un leño, no conveniente para la construcción» (*DACEsp.*, 1884, Fdo. Ortiz, *Catauro de Cubanismos*, p. 88).

D'altra banda *ámago* en portuguès és un mot molt conegut i antic per a «a medula das plantas; a parte mais íntima de uma coisa ou pessoa; a alma; a essência: o *ámago da questao*» (Fig.; Moraes: «o coração, cerne ou centro da árvore», i id. id.). C. Michaëlis n'aplega materials importants (*RLus.* XIII, 244-50): *ámago de cidra* 'polpa sucosa d'aquesta fruita', ja dos cops en Mestre Giraldo (a. 1318), i en el S. xvi Gar-

cia da Orta ho diu de la de la taronja i d'una fruita asiàtica, i del cor i l'albeca dels arbres i arbustos, acc. que reapareix en Lopes de Castanheda (c. 1550) i altres renaixentistes; també accs. figurades 'interior d'un continent' en Mendes Pinto (1541), 'part millor i essència de cosa abstracta' en Héctor Pinto i en Amador Arraes (S. xvi); i Ferreira de Vasconcellos diu que el tipus del portuguès enamorat és «*ámego* e timbre dos Espanhoes» (c. 1537, *Eufrosina*).

No es pot dubtar a rebutjar les etimologies que s'havien proposat. La de Spitzer (*AILC* II, 1942, 9) suposaria que s'hagués accentuat antigament *amágo* i que s'hagués traslladat l'accent per una mera pedanteria pseudo-llatinitzant dels autors del Renaixement, idea que segurament ja no hauria proposat si hagués conegut el cat. *àmec* i la unanimitat de l'accentuació inicial en les tres llengües ibero-romàniques (pitjor tenint en compte les formes vulgars amb metàtesi, que són també portugueses *águeno* i *ágamo*, i murcianes),¹ i la forma *ámego* que en portuguès ja es troba en el S. xvi (en F. de Vasconcelos i Am. Arraes) comprova indiscutiblement l'accentuació esdrúixola. D'altra banda aquesta derivació *ámago* vindria del sentit català de *amagar*, idea poc convincent ja en termes abstractes de semàntica, però sobretot fóra ben estrany que justament la forma amb *a* interna es trobi en castellà i en portuguès, on *amagar* significa cosa ben diferent de 'amagar' (Diez, *Wb.*, 421-2, que havia tingut aquesta idea, ja la descartà per aquestes raons).³⁰ Però la idea de Cornu (*GGr.* I, 776) és encara més insostenible: variant del port. arcaic *meiógoo*, *meógo*, 'el mig o centre de les oses', que vénen de *meioogo* MEDIUM LOCUM (fr. *milieu*) idea suggerida per una pretesa variant *meiagoo*, hapax que no és més que un error de lectura.

Descartades aquestes etimologies, en vaig proposar una de raonable, fixant-me sobretot en la nostra variant *àmet*, *ame*, i en el sentit del port. *ámego*: la base *AMĪDUM 'midó' que postulan com a pròpia del llatí vulgar les diverses formes romàniques: it. *âmido*, port. *âmido*, reto-rom. *âmad* o *âmed*, i que admetent una variant accentual és també la del fr. *amidon*, cat. *midó*, sard *madone*, cast. *almidón*. S'ha de tractar d'una alteració del clàssic AMYLUM, de la mateixa mena que la que va afectar un hellenisme no massa diferent, com ADEPS (vg. ALEPS) < ἀλεῖψω, i relacionada amb l'alternança *dingua* ~ *lingua*, *dacrima* ~ *lacrima*, *carudium* ~ *carulium*, etc. És evident que *AMĪDUM es podia canviar en *ámego > *ámego*, i la *a* postònica castellana no pot fer-nos el més petit esdrúpol, tenint en compte *cuébbano* < COPHINUS, *amiésgado* < DOMESTICUS, *cuérrago*, *cuérrago* CORRŪGUS 'còrrec', *tráfago* ~ *tráfico* i dotzenes de casos anàlegs. Pel que fa a l'aspecte semàntic, recordem que l'àmec i el midó són substàncies vegetals, i tinguem en compte que són moltes les plantes que tenen un moll lletós i d'aspecte amilaci, i que el pollen elaborat per les abelles fins a donar l'àmec és tíros com el midó. Pel que fa a l'element final del nostre *àmet* > *àmec* o bé *ame* denotaria un tractament mig-savi que no sorprèn en